

Samuel Bohl Bernhard Taddel

Disputatio ... Super Sapientiam Salomonis in Proverbiis ...

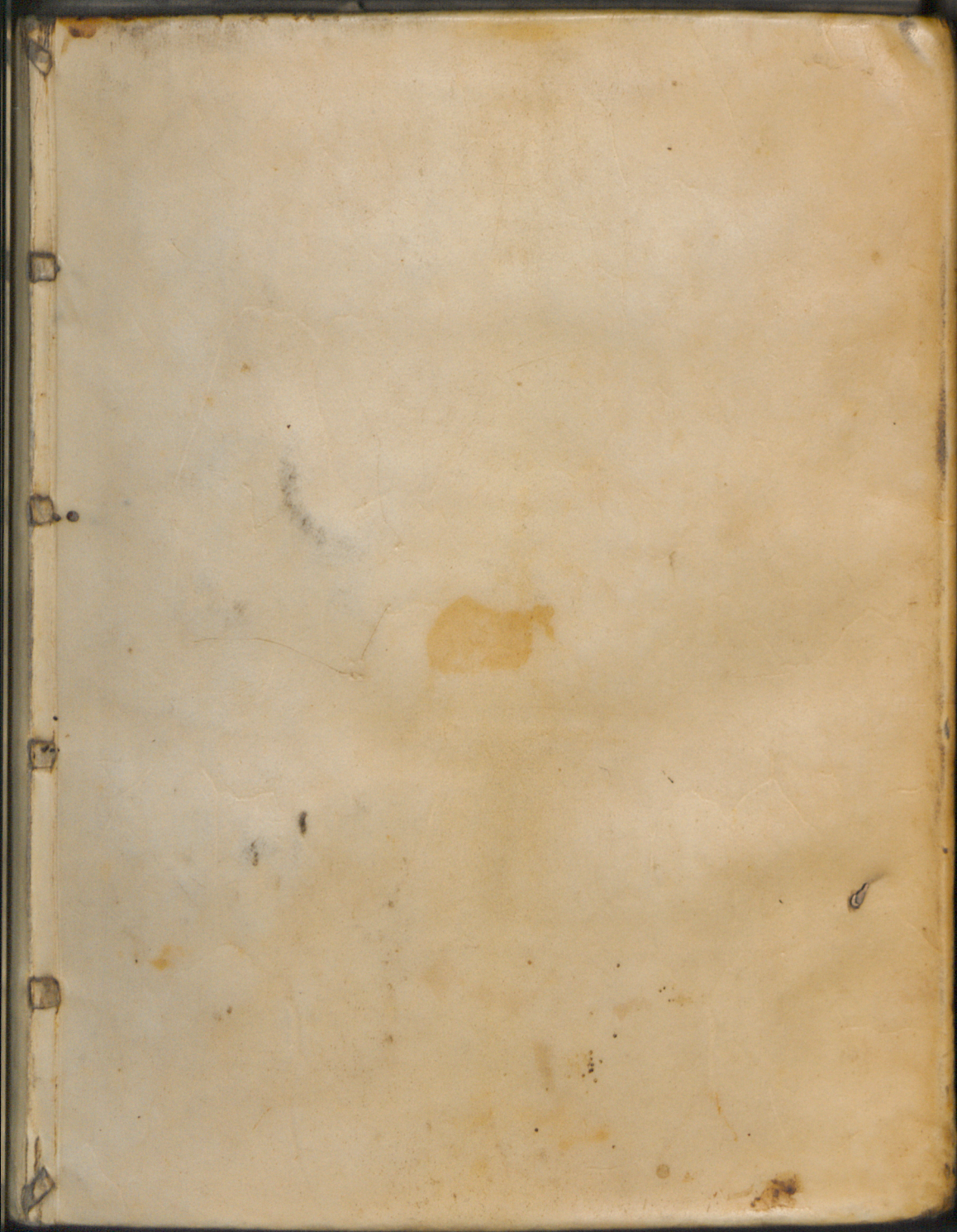
**3 : Disputatio Tertia ... Exhibens in specie Principium Secundum Deductivum
Ethices seu Politices divinae Binah Discretionem**

Rostochii: Kilius, 1639

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77051295X>

Band (Druck) Freier Zugang

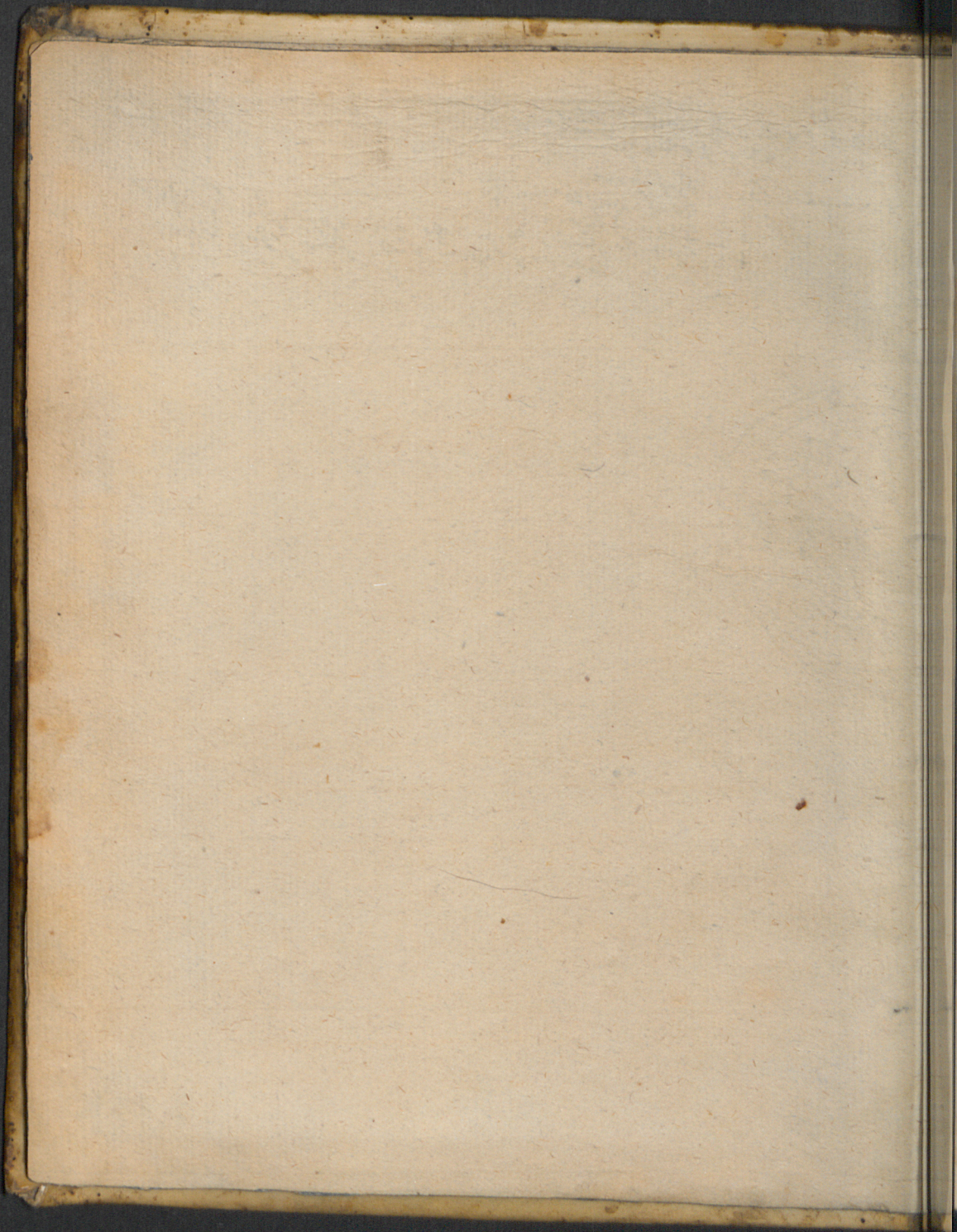

Cle - 1871¹ - 15.

1825

R
R

DISPUTATIO TERTIA

Super

SAPIENTIAM
SALOMONIS

IN

PROVERBIIS.

Exhibens in specie

PRINCIPIUM SECUNDUM DE-
ductivum Ethices seu Politices divinæ

BINAH

DISCRETIONEM

Quam

D O. M. A.

PRÆSIDE

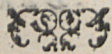
M. SAMUEL BOHL,

S. S. Theol. P. P.

Publico doctorum examini subjicit

BERNHARDUS TADDEL Rostoch;

Habebitur in Auditorio majori 28. Januar.

ROSTOCHII,

Litteris NICOLAI KILII, Academ: Typogr.

Anno M DC XXXIX.

V I R O
GENEROSO ET MAGNIFICO
DN. WILHELMO
à RALPHESIO

aliàs

ROHARDSEN
HEROI INCLYTO OCULO
Rostochiensium nunquam non vigilantissimo,
Patriæ Divinitus concessio

Domino & Mecenati meo
magno

Hanc disputationem, sacram
volebam,

BERNHARDUS TADDEE
Respond.

Fragment of text from the adjacent page, including characters like 'O', 'v', and 'E'.

DISPUTATIO III.

*Exhibens*PRINCIPIUM DIVINÆ ETHI-
ces Deductivum secundum *Bina*
S. DISCRETIONEM.

I.

Principium primum deductivum nuper vidimus, *Respond.*
jam secundum explicandum aggredimur. Cum *BERNHAR-*
autem, ut putamus, Proverbia ante nos pari ra- *DO TAD-*
tione explicata non sint & vero novis terminis *DEL ROFT,*
tribus utamur, rogamus, iis ne Lector offendatur,
realia respiciat, & reliqua nobis relinquat.

2. Rationem, ut in discursu imposterum Dn. Opponentem
tempus non perdant, instituti sumus. Principium diximus aliud
terminativum, aliud deductivum. Terminativum quod termi-
nos rei facit, e. g. A sequela Dei initium capiunt principia sapien-
tiæ, in sequela finem sortiuntur. Terminum ab ante, & à post
esse, extra controversiam est. Mihi melior terminus non incidit,
is velim mihi concedatur, alii qui rem intelligunt, alio utantur in
re idem dicente.

3. Principia dixi deductiva, quod nos deducant ad rem quan-
dam e. g. Ponam apud Philosophos sapientiam constare cogni-
tione & scientia, tunc rectè possem dicere, si velim habere sapien-
tiam, prius habere debeo cognitionem & scientiam, & illa princi-
pia dicerem deductiva, quia deducunt me ad sapientiam, à cog-
nitione enim deducor ad scientiam, à scientia ad sapientiam.

4. His præsuppositis, rogantur Dn. Studiosi, ut nobis non
sint molesti examine terminorum, tales enim adhibere nobis vi-
sum fuit nec sine ratione, sed realia examinent, ut veram & realem
sapientiam ejusq; partes examinando, veræ & realis discretionis
ipsimet fiant participes.

5. Principium autem quod jam tractabimus dicitur *Bhinab*
& Tbbunab

D

Discrimen
כונה &
כונה

& Tbhunah non tamen sine discrimine conceptus in significatio-
ne. Binah concipitur in activitate, Tbhunah in passione: distin-
guuntur E. ut causa & causatum. Binah est causa, Tbhunah est
causatum eadem ratione, sicuti dicerem.

Sapientia
activa &
passiva

6. Sapientia activa & passiva: activa qua me sapientem red-
dit, passiva, quam jam actu habeo, & qua deinde in actione uti pos-
sum. Fundamentum distinctivum est in grammatica punctatione.
FORMARUM ENIM quod jam primo, publice dicitur NON
TANTUM HABENDA EST RATIO IN SIGNIFI-
CATIONE GENERALI RADICUM SEDET IN
PUNCTATIONE NOMINUM.

INTER
LEGO
quid?

7. Est autem DISCRETIO prout vox Ebraea supponit, quan-
do (INTER LEGO) intelligo & discerno ea quae ex Scriptura
sacra audivi & accepi, num sint in orbita iudicij & rectitudinis,
nec ne.

8. Scripturam sacram praesuppono, quia רעה Cognitio pri-
mum fundamentum horum principiorum, in ea fundabatur, unde
nullum principium, quod Scripturae S. adversatur, deductivi ad sa-
pientiam Salomonis nomen habere potest.

9. Hujus discretionis tractationem ex Salomone discimus.
Exordium reale est in v. 1. & 2.

v. 1. Fili mi, si acceperis verba mea, & praecpta mea occul-
taveris tecum.

v. 2. Ut advertat ad sapientiam auris tua, tunc, declinabis
cor tuum ad discretionem.

10. Exordium hoc ita est informatum, ut satis de proportione
ipsa simul constet. Sensus terminativus hic est: Si primum prin-
cipium רעה cognitionem recte habeas, tunc tu studebis etiam, ut
habeas secundum principium, videlicet discretionem.

Principia
omnia sunt
connexa.

11. Tam immediate connexa sunt haec principia, ut, cum uni-
cum homo habet, & alterum desideret habere.

12. Hic sensus quem dedimus est ex textu manifestus; distin-
guo enim has propositiones in antecedentes & consequentes. An-
tecedentes sunt, si acceperis verba mea & praecpta mea occultaveris

Secundo Bina s Discretione.

verum quorum finis est ut advertat ad sapientiam auris tua. Consequens propositio. Tunc declinabitur tuum ad DISCRETIONEM. Fundamentum est in positu vocum & constructione grammatica.

13. Præsupponitur ergo in hoc principio, verum *Daath* vera *Vera cognitio*, quæ describitur per *verba & præcepta Dei*. Unde excludimus hic omnem cognitionem, quæ est extra *verbum & præceptum Dei*, ut enim ea etiam est cognitio, non tamen ea est, de qua nos agimus, appropriata verba Dei sunt intentiones Dei, præcepta quæ vi intentionum jubentur. Hæc debent accipi.

14. Non sufficit ergo dicere, ego sum in Ecclesia ergo sum sapiens: quæritur enim num tu acceperis verba quæ sunt tradita, num noveris quidquam per *Daath* per primum principium per cognitionem ut ita loquar seu magis propriè per rerum complexum. Hæc debent occultari, i. e. firmiter teneri, & quisque de iis persuasissimus esse.

15. Hoc non est occultare rem, cum dicimus de re, illa ibidem *Tò occultata* scripta est; ego autem ignoro, quam sit propriè quæ scripta est, *rare quid* in particulari: quorsum re ferri potest fides quam dico implici-
tam ubi aliquis dicit, hoc ita sese habet: vicinus enim meus dixit, se ab amico quodam, qui hæc legit, audivisse non aliter se habere. Non ita, sed ita debes legere, vel si legere nō potes, ab eo audire, qui potest: Pro hæc significatione confer Job 10. v. 13. Illa abscondisti in corde tuo. Psalm. 119. v. 11. *In corde meo abscondi sermonem tuum*. Proverb. 7. v. 1. Ubi idem repetitur, quod hæc dicitur, cap. 10. 14. Sapientes abscondunt cognitionem, qui ultimus, maximè cum hoc convenit, cum propriè sit sapientis, non tam dicere de *Daath* cognitione, quam abscondere, revera habere, & IN SE COMPLECTI. Reliqui enim, qui de *Daath* cognitione loquuntur, non autem habent, stulti sunt, nec sapientis nomine veniunt.

16. In hoc puncto connexum est; ut *auris advertat ad sapientiam* *Connexum*; tunc enim homo ita est comparatus, ut semper plura & plura audiat, discat & præsertim ex secundo principio discernat quidvis.

17. Scribitur autem hic *Tbhunab*, quod est Discreto quasi passiva,

passiva, videlicet non ut alios discernentes reddam, sed ut ipse discernere queam.

Propositio. 18. Hæc verba *הטתה לבך לתבונה* ex exordio vicem propositionis obtinent in quam maximè opera pretium est inquirere, num de eo, & non de alio principio ibidem agatur, si non de alio, sed de hoc agi evincatur, & idem per septem principia perpetuo deducatur, rectè nos, septem principia esse, dicemus.

19. Agitur autem in hoc capite de DISCRETIONE, & non de alio principio, ut (plura ad discursum remitto) unum dicam, quia confirmationis commodum & incommodum immediatè *Tbbunab*, discretionem respiciunt, sic enim in textu. *Si enim ad discretionem vocaveris & ad discretionem dederis vocem tuam. Si quasiveris eam (DISCRETIONEM) &c.* Tunc intelliges sequelam Dei, i. e., tunc deduceres ad sequelam Dei.

20. Ergo hic ponitur Discretio, ut principium deductivum, nos deducens ad sequelam Dei, & ad veram sapientiam, ut in argumentis confirmationis fusus dicitur. Imo idem palpamus ex hoc ipso exordio: Sic enim informatur. *Fili mi si acceperis sermones meos & præcepta mea absconderis tecum. Si Daarb cognitionem ha'ueris, ut auscultet sapientiam auris tua, ut eam discas, TUNC declinabis cor tuum ad DISCRETIONEM.* Vex tunc non est in textu explicite sed implicite, sicuti & in latina lingua. V. G. Plautus in Bacchide: *Si id capso, geritore amicis vestris aurum corbilus, &c.*

21. Constituto principio ex versibus tribus prioribus, jam ad naturam ejus, commodum, & incommodum oppositi digredimur. Hæc namq; ratio est argumentorum confirmationis in his principis, ut sub commodo & incommodo oppositi ipsa natura involvatur.

Arg. 1. Argumentum primum. Quia hoc principium deducit nos ad sequelam Dei, ergo est amplectendum. Hoc verba Salomonis docent.

¶ 4. *Si quasiveris ipsam sicut argentum, & sicuti absconditos thesauros investigaveris eam (DISCRETIONEM)*

v. 9. Tunc per discretionem cognosces sequelam Dei & cognitionem divinam invenies.

22. Vis argumenti nota est. Antequam autem commodum penitus contemplantur, præsuppono תבין significare cognoscere per discretionem.

23. Omnino in lingua Hebraica videntur multæ voces unum & idem significare; merum autem videri est, semper enim vera datur distinctio. Sic hoc in loco cum dicitur. Tunc תבין intelliges, recte dico cognosces per discretionem. Forsan & veteres Latini, quamvis sub alio modo proposuerint, hoc etiam non ignorarunt: nam INTELLIGERE mihi videtur esse INTERLEGERE & discernere. Credat hoc qui vult, qui verò non, mecum non super hac re disputet; ego respicio vocem Hebraicam Binah.

24. Cognitio divina, & cognitio Dei differunt in textu. Hic dico Daath Elobim cognitionem Dei non esse hic idem, quod Daath primum principium sapientiæ & sequelæ Dei. Hoc enim est consequens sequelæ Dei, ut postquam secutus sum Deum, pro ratione captus, complector id quod de Deo didici.

25. Huic opponitur in S. Scriptura רעה רוח cognitio venti, i. e. ventosa cognitio, ubi complectitur tantum id quispiam, quod NIHIL seu ventus inanis est. Sic Eliphaz ad Job. cap. 15. 1. Num sapiens respondere solet cognitione venti. Solte ein Weiser so plaudern/dj wann mans hernach hin vnd her betrachtet/es nichts mehr als Wind gewesen ist. Sic è contra רעה אלהים est cognitio divina, da man also redet vnd handelt/ das/ wann mans recht betrachtet/ mon endlich sagen muß/ das ist Göttlich/ das kommet aus der folge Gottes. Complectitur autem non tantum, sicuti Job. 13. 2. Scire quod in verbo Deus revelavit nobis, sed & sicut Hoseæ 4. sumitur pro diligere Deum in omnibus, & ita verè est consequens sequelæ Dei.

26. Quarere sicut argentum, est diligenter & sollicitè quærere, fundamentum est in forma argenti, quæ est concupiscibilitas, ut ita loquar, quod enim concupiscimus maxime, id magis sollicitè etiam solemus quærere.

תבין
Notat cognoscere per discretionem.

רעה
על הים
רעה
Primum principium differunt.

רעה רוח

רעה
אלהים

28. De Principio Divina Ethices Deductivo

27. His præsuppositis, vim argumenti per partes speciales expendimus. *Discretio* est argentum quasi, ergo summo studio est quaerenda. *Argentum* discernitur à stanno, nam stannum כריר à distinguendo vel separando nomen habet; num in natura hoc verificetur, hoc physicis dispiciendum relinquimus. *Discretio* est absconditus thesaurus, ergo sedulo est investigandus: כסמון enim notat rem absconditam, quam solent habentes abscondere conferatur Jerem. 41. 8. Gen 43. v. 23.

Discretio 28. Adhibetur autem ad sedulam quaerendi curam, ut hic, ita est ex osculanda & Job. 3. v. 20 discretio ducens ad sequelam Dei, cum primis erit amplectenda, ducit enim nos ad Dei cognitionem, erit ergo exosculanda.

29. Deducitur hoc argumento per connexa, quorum est principium seu medium: sic enim pergit Salomo.

v. 6. *Nam Jehovah dabit sapientiam, existente ex ore ejus cognitione,* primo principio, & *discretionem* secundo principio. q. d. quidni amplectamur discretionem secundum principium, cum per eam, conjuncto cum primo principio *rerum complexu*, Dominus conferat nobis sapientiam. Egregium autem est, quod dicitur מפי רעה והכונה quæ verba juxta constructionem philologicam, per duos ablativos, consequentiatu designantes, ut grammatica docet, recte exprimimus. Hinc enim pono, quod ut supra dictum est, & cognitio & complexus rerum, & ipsa discretio alligata sint ad Scripturam S. ubi ex ore Domini audiunt verba.

v. 7. *Occulte confert rectis rem sibi constantem, clypeum recte ambulanti.* q. d. quando Deus vult parare alicui rem sibi constantem, tunc prius præsupponit *Daath* cognitionem & *Binah* discretionem.

30. Quis ergo non veneraretur commodum tanti principij, cum per illud etiam acquiramus *Tuschia* rem sibi constantem, quæ res est *Clypeus* omnium qui recte ambulant: *Wan sie wissen daß ihr ding redlich ist vnd bestand habe/haben sie daran einen Schild/ vnd lachen vnterdessen/wann andere ihnen zuwider seyn.* De quo in alio principio plura.

31. Occul-

Secundo Binah s. Discretionis.

27

31. Occultatbit i.e. ponet ut non semper animadvertatur in quo & ubinam sit, imò reservat quasi Conf. Psalm. 31. 20.

מה רב תופף אשר — אפנת ליראך

32. Mirus est hic טז Wau positus, Masora corrigit & pro וצפן ponit וצפן secutus Chald. וטש. Qua ratione Wau retineri posset, & duplici respectu manere deberet non retenta correctione Masoretharum, non attinet jam dicere, cum maximæ partem lectorum ex ignotis principiis disputarem.

Secundo deducitur per finem in v. 8. & 9.

Ad conservandum vias judicij, ut viam misericordiae se affectorum v. 8. servet in terminu.

Ut ita per discretionem cognoscas justitiam & judicium, imò rectitudinem, quae omnia sunt orbita boni.

33. Ex his verbis patet, quomodo, judicium, justitia, & rectitudines non sint principia, sed orbita principiorum in quibus versantur & progrediuntur. Nam non sufficit dicere, rectum & justum sunt ea, per quae Deum sequamur, addendum quoque est quid sit rectum, quid justum, & tum deprehendemus, esse communem orbitam in qua haec principia ad sapientiam, sequelam Dei ducunt.

34. Hinc dicuntur haec orbita boni, quatenus bonum omnia quae in Proverbiis habentur, sub se complectitur.

35. Ex hoc primo argumento & commodo naturam discretionis dextrè intelligimus, videlicet, consistere in eo, ut quod complexi sumus, discernatur, num justum, num injustum, num rectum vel non sit. Hoc supra dixi INTER LEGERE.

36. Ex hoc principio corrui in Papatu, quod in ignota lingua canunt & missam celebrant. Etiam si enim homo plebeus. *Beatus Vir, Kyrie fons bonitatis, De profundis* &c. exacte memoriter teneret & canere posset: ad quid? Non habet discretionem, nec scit, quomodo Deum adoret. In quo puncto, si ex professo hoc in loco de eo agere vellemus, possemus non tantum divum Paulum, sed & humanam rationem allegare. Hinc aeterna memoria

moria dignus Megalandêr noster Lutherus, qui religionem illam in peregrina lingua ex Ecclesiis profligavit.

37. Ex hoc principio reformandæ erunt etiam lectiones bibli-
cæ, ut quæ leguntur, simul explicentur, & ita discretionem acqui-
rat auditor, ut ipse iterum domi repetere posset intellecta. In qua
parte etiam divinam operam navavit Lutherus, qui Germanicam
Biblia Ecclesiis communicavit, ut quisvis posset legere, intelligere,
vel si non intelligat Pastorem suum consulere, & ita erudiri.

38. Ex hoc principio in Politia Magistratus sedulam operam
impendere debet, ut iudicium, & rectitudinem discat, ne iudicet
contrâ aequitatem. Pono casum, iudex accepit iniquam legem
à Superioribus & majoribus, si ille eandem promulget, & in delin-
quentes animadvertat, vere peccavit. Debuisse enim legere scri-
pturam, & exerceri, ne in eam foret injurius, ut ita veram asseque-
retur DISCRETIONEM.

39. Hæc nulla est excusatio in vero iudicio: Majores nostri
ita super hac re decreverunt, ergo non corrigendum est decretum.
Cognoscat & discernatur & videatur, num iudicium, ut Salomo
loquitur, & rectitudinem præ se ferat. Sed pergamus, plura vi-
debimus de hoc principio sapientiæ veræ: secundum enim argu-
mentum magis explicat primum & ita informandum est.

Secundum
argumen-
tum.

40. Discretio est amplectenda, quia conservat & custodit
nos: ne aberremus, ita Salomo,

v. 10. *Quando veneris, sapientia in conuivium, & cognitio tibi ipsi arri-
seris.*

v. 11. *Ut cogitationem cum motu super te serves, DISCRETIO te CON-
SERVABIT seu custodiet.*

41. Quæ in versione videntur addita, non proficiuntur ex
ellipsi, quam non agnosco, sed per constructionem philologicam
directe ita informantur, hic & in aliis locis, quod hic semel dicere
volui, ne, cum lector videat, me particulas addidisse, arbitretur me
per ellipsin omittas restituere voluisse.

42. Sensus autem est talis: Cum vere discretionem habebis,
tunc in sapientia ipsa observabis, beneficio discretionis fieri,
quando

quando te non extra orbitam iudicij abripi patris: Hoc est quod dicitur, *cogitationem cum motu servaturum te, te discretio custodiet*; de qua, puta cogitatione cū motu, infra in alio principio ex professo erit agendum. Hic simpliciter sciamus, in orbita boni esse, ubi alius nos decipere non potest.

43. Objectum à quo nos liberat discretio, proponitur sub *Objectum discretio-*
forma viri, cui ejusdem formæ opponitur mulier.

44. Præsuppono hic iterum notam quandam, sapientia viri. peregrina venit sub forma viri & mulieris peregrina, propter certum quoddam medium vel tertium, in quo conveniunt, nempe in unione; sicuti enim vir unitur cum muliere, mulier cum viro, ita ad analogiam illius unionis, dicimur nobis adunire vel veram vel falsam sapientiam. Mulierum autem nomen famosius est ob decipiendi commodiorem rationem. Ita Salomo.

Ad eripiendum te à vii mali, à quovis viro loquente versutias. v. 12.

Derelinquente vias rectitudinis, ad ambulandum in viis se- v. 13.
nebrarum.

Cum prolubio faciente malum, ut exultet in versutiis mali. v. 14.

Cujus viae sunt pervertentes & distorte in orbitis suis.

45. Sub persona hujus viri perfecte videmus contra quid- v. 15.
viam veniat discretio.

1. *Contra viam mali*, generale est & notat modum agendi, ita sæpe sumitur, vide inter alia Psalm. 1. v. 1. Prov. 3. & alibi, loca satis sunt manifesta. Fundamentum significationis est in natura. Modus agendi & media perveniendi ad certum quendam terminum.

2. Dicitur vir loquens *versutias*: Versutia ergo sunt prima species, contra quam venit discretio. Sunt autem versutia, ubi ita informata sunt verba, ut quidvis pro quovis sumi videatur, dum, si sermones carpuntur, statim facies versa aliud præ se ferat. Imo quando ita sunt actiones disposita, ut quoties vertitur hora, toties vertatur actio à malo ad pejus, unde cap. 10. Prov.

E pro

pro appropriato subjecto habet, פִּי רִשְׁעִי os turbulentorum Proverb. 2. 12. Ubi simile exemplum de operibus verficarum.

3. Dicitur *vir derelinquens vias rectitudinis* i. e. modum recte agendi, qui est in Scriptura S. Cui viæ & modo agendi opponitur, *ire in viis tenebrarum*. Qui enim extra & contra Scripturam iudicat, nã, is dicit perpetuo ejus modi rem, cui non est aurora, nedum lux. His maximè opponitur discretio, ut habens eam, non decipiatur, ne lucem dicat tenebras, & tenebras lucem, ne dulce amarum vel amarum dulce vocitet. Tenebræ imprimis oppositæ sunt discretioni, utpote in quibus illa vis valet. Dum enim tenebræ cor obruerunt, bovem ab equa non discerno. Tam accurate & quodvis argumentum & pars ejus & limitatio ad principium suum illustrandum occurrunt.

4. Ex tenebris nihil aliud sequi potest, quam quod quarto loco dicitur *quod gaudeat vir ille ad faciendum malum*. Qui in tenebris est fugit lucem, ne opera ejus manifestentur ita enim sunt comparata, ut ex duce tenebrarum proficiscantur, & ad eum rursus tendant. Bonum est in luce, malum in tenebris, hinc recte dicitur, lætatur in versutiis mali; Dum enim lucem non habet, bonum habere non potest, volvitur & revolvitur in malo & tenebris. Discretio autem in luce existens, extrahit hominem ex illa morte, & ad vitam veram reducit.

5. Describitur *vir ut cujus viae sunt pervertentes & distortæ* Confestarium hoc est ex præcedenti: si in tenebris sunt viæ, sane, pervertentes erunt, quæ hominem non recte deducunt. Qui in tenebris ambulat & sine discretionem facile deduci potest à via putei in profundum ejus, quam arbitrabatur esse regiam, cum tamen sit distorta, & à via recta deflectens.

6. Ex hac secundi argumenti parte prima, iterum de naturâ discretionis certiores reddimur, dum ex oppositionis modo, oppositæ partes recte expenduntur. 1. Est in via seu modo agendi

Secundo Binah f. Discretione.

gendi bona generaliter, circa bona enim agenda versatur.
2. Consistit in simplicitate, quatenus illa opposita est veritatis
ubi modo huc modo illuc deflectit in tenebris, cum quo qua-
drat illud quod in lege scriptum. *Nou declinabis nec ad dex-
tram nec ad sinistram, sed quacunq; precipio tibi ea facies: me-
dia ergo via, est via discretionis.* Hinc 3 dicimus & est via re-
ctitudinis, quatenus pro orbita rectitudinem & iudicium
habet. 4. Lucem pro se fert, & in ea habitat. 5. Latatur
consequenter bona exequi, exultat dum simpliciter id promo-
vet, nec mirum, Cum 6. Vias habeat directas quæ orbitam re-
ctam nunquam non annexam ferunt. Sic hucusq; conside-
rata fuit discretio.

47. Altera pars huius argumenti certo modo tertium dici
potest sicut in præcedenti sub viro, natura incommodi latebat,
ita hic finis principaliter indigitatur.

*Ad eripiendum te ab uxore peregrina, & spuria inquam, quæ v. 16.
sermone suas levigavit.*

*Derelinquente ducem adolescentia sua, postquam se v. 17.
deris Dei sui oblita est.*

*Nam depressa est ad mortem domus ois, & ad subverve. v. 18.
nientes orbita ejus.*

*Ut omnes venientes ad eam non revertantur, nec assequant. v. 19.
tur semitas vitarum.*

48. Mala mulier, credo expertis, ita etiam peregrina, mala
herba est: at hic non intendit mulierem quandam corporalem
Salamo, sed sapientiam peregrinam, alias dictam stultitiam:
non ut negem rem literaliter acceptam veram esse, sed ut di-
cam sub vera illa re, majus quid indigitari, prout Proverbiorum
seu collatorum ratio requirit.

49. Omne id hic dicitur uxor peregrina, quod cum luce
& bono non quadrat, nec cum orbita ejus convenire potest.

50. Dicitur uxor peregrina, quatenus non est legitima
& nostra, sed alterius thori, quæ hic notat diaboli astutiam, in
qua præter verborum lavigationem jucundi nil reperitur.

32 De Principio Divinae Ethices Deductivo

51. Verba levigare est dividere, quadrat cura verus uti viri in precedenti membro; quomodo autem levigatio & divisio unius sint formae demonstrare, hujus non est loci, alibi hoc factum est. Hic dicatur, sermonem levigare, esse cum omnia dividuntur, ut dum duo quasi proponuntur, neutrum recte percipiatur conf. Psalm. 55. 22. & 36. v. 3. Jer. 37. 12 ex quibus locis recte ponderatis fundamenta meae explicationis consolidantur. Talis duplicitas, ut ita loquar, est in falsa sapientia, quae beneficio discretionis recte distinguitur.

52. Describitur porro uxor illa, quod sit *derelinquens ducem adolescentiae suae*. Duci adolescentiae, uxor adolescentiae opponi solet Esa. 51. 6. Prov. 5. v. 19. Mal. 2. 15 Haec dicitur simul *Uxor faderi* Mal. 2. 14.

53. Est autem dux adolescentiae, quem vel quam assumimus, ut ex eo vel ea liberos (ad morem Hebraeorum loquor) excutiamus; ea enim forma, non tam respicitur ad aetatem quam ad statum.

54. Notatur hic *deserente*, diabolus ipse parens falsae falsae sapientiae, qui Deum dereliquit, cum quo certo respectu erat unitus, cui erat subiectus, sed qui factus Dei sui tantum colendi & solius adorandi Domini relinquens, ex via excessit & sicuti ipse deflexit, ita ad deflectendum semper deducere studet alios.

55. Contra hanc uxorem iterum valet discretio ut discernens uxorem alterius, ab ea quae nostra esse potest. Dum nos enim esse volumus sub Christo Jesu, & revera in eo sumus, non possumus nec debemus cum alio contra Christum uniri. Ratio additur, nam *depressa est ad mortem domus ejus & ad subtervenientes orbitae ejus*.

56. Depressa esse seu inclinare dicitur domus, quatenus paulatim & pedetentim etiam incautum ducit ad mortem & omnis generis mala. Fundamentum significationis est in natura. Non facile ex monte & domo excelsa praecipitem se deturbat in foveam, ante domum, at dum mons & domus paulatim depressior & declivior fit non veretur ire & ita descen-

57. Dicitur porro in textu, ad *subvenientes* i.e. qui infra terram veniunt, alias dicuntur mortui, Hebraice רפאים cuius radix נפא formaliter & proprie notat *subvenire*, materialiter *mederi*, Hinc רפאים significat medicos, alias gigantes: Hic autem significatio medicorum & gigantum non valet, assumo ergo formale *subvenientium* *derer die sollen verderben und umbkommen*. Conf. Prov. 9. 18. Esa 48. 9. 14. 9. Excitavi tibi omnes *subvenientes*, *Alle die wie Du umbkommen und verderben*. De his recte dicitur quod ad eas orbita meretricis ducant; nam quoties pedem promoves, toties magis *subvenis*, i. e. inferius venis. Nolo hic vocem *subvenire* examinare ad commune latinum, videt enim quivis, me non posse aliter loqui.

רפאים

58. Si ita *subveniat* descendens per hujus domum, colligimus è Salomone ex v. 19. *Omnes venientes ad eam non revertentur nec assequentur viam vite*. Si viam mortis calcant & consequenter tenebras, quamnam quæso potest esse discretio, ut ad vitam revertantur, non enim tam sunt in via quam in termino ejus, in morte.

59. Ex his facile perspicimus, quanta pericula sint, contra quæ adhibeatür *discretio*, quantumq; sit discretionis commodum, ex incommodo oppositi intelligere possumus, quæ si hic repetere, & seorsim examinare vellem, injuriosus essem in chartam sapienti, sat dictum qui non oscitante legit.

Conclusio est in versibus ultimis.

Ergo ambulato in via bonorum & semitam justorum custodito. v. 20.

Nam recti inhabitabunt terram, & perfecti remanebunt in ea. v. 21.

Turbulenti autem ex terra excidentur, & perfide agentes v. 23. transferentur ex ea.

60. Hæc omnia non opus habent explicatione, Vis conclusionis hæc est. Si ita *discretio* sit informata, si tanto veniat commodum, si contra tantum incommodum certet, merito ergo ambulat quis in via bonorum, & semitam justorum custodit.

61. Via bonorum & semita justorum est via discretionis;

boni enim habent discretionem, quia discretionis orbita est justum & bonum. Obiter hic nota *primus* justum, esse vi formae suae nomen activum, & frequentissime significare justificantem, is enim iustus dicitur in Scriptura veteri qui Deum in se justificat, quae grammatica ratio est huius loci, alias in illis locis quae de justificatione hominis coram Deo agunt, alia est ratio. Inhabitatio terrae & opposita excisio bonum & malum sunt, praemium & poena, verum autem consequens non, directe quidem respicit ad id, quod nos praecise inhabitationem terrae vocare solemus, boni hic dicuntur inhabitare terram, quatenus cum operibus suis manent.

62. Imo trahitur saepe illa terrae inhabitatio ad possessionem patriae caelestis, cuius olim perpetuus typus erat terra Canaan. In illo puncto facilis est ratio oppositionis, quid ex textu inducat.

63. Cum haec pagina spatium scribendi relinquat, jam in genere de tota hac disputatione & principio secundo quaedam dicam. Discretionem dixi esse principium secundum deductivum illud num verum sit, principaliter erit examinandum. Unde rogamus officiosissime tam studiosos, quam Doctores volentes, ut accurate, more sapientum qui propositionem, propositioni opponunt, negativam affirmativam, ut ita de uno primum recte agatur, num illud verum vel falsum sit deinde de consequentiis ex uno illo vero vel falso, has theses ventilent & dispiciant, num in hoc capite secundo Proverbiorum Salomonis agatur de *discretionem*, & num omnia argumenta colliment ad *discretionem*. Si id fiat in hoc principio specialiter, in alio deinceps itidem, tum non potest non tandem accuratum & sanum iudicium de omnibus ferri, ut consequenter cum majori usque sapientissimo legatur Salomo. Imo ut haec commodius fiant vel bis stabo ventilationi tali.

64. Dico etiam pro conclusione huius principii, quod eodem modo, quo ego hic sumpsi vocabulum etiam alibi in scriptura

scriptura sumatur cum derivatis suis. Genes 41. v. 33. & 39. agi-
 tur de viro proficiendo operi, & dicitur ipse וְיִשְׁרָאֵל נָבִין Vir
 discernens, imo cū passivum sit, forsan in mixta nostra lingua
 commodius exprimeretur per Einem discreten Mann der zur
 Zeit der Ehwung einen rechten Unterscheid mache zwischen
 diesem vñ jenem / & quidni? cum Salomo capite decimo Pro-
 verb. dicat In labiis discernentiū discretionē habentis inuenies
 sapientiam, nec hoc mirum, cum ex super abundantia cordis os
 loquatur. Nam ut idem Salomo inquit Cap. 14. In corde
 discretionem habentis quiescit, residet sapientia: cum è contra
 ut Salomo loquitur capite 10. Nichtans oculis dei dolores, & stultus
 seu inconstans in labiis irretitur, sive ut proprie loquar
 implicetur. Dum enim non habuit discretionem imo ne qui-
 dem cognitionem multa agit quæ mala esse deprehenduntur,
 & cum multo minus habeat Maximam, nesciunt quid futu-
 rum sit ex eo de quo agunt. Hinc sæpe, Non putaram rerum est
 clausula, quod sapientis pro ut in complexu toto sumo non est
 dicere. Ita sumitur etiam in lege cum ita Moses inquit Deut. 4.
 Ecce ego docui vos statuta & iudicia, sicuti præcepit mihi Jho-
 yah DEUS meus &c. Et custodietis & facietis, nam hæc est SA-
 PIENTIA VESTRA ET DISCRETIO coram genti-
 bus quæ dicent TANTUM POPULUS SAPIENS ET
 DISCRETIONEM HABENS. Quod iterum mirum
 non erat, Nam habebat Dei legem ex qua cognitio primum prin-
 cipium & Discretio secundum principium fluunt. Ita Deus
 ad Salomonem 1. Reg. 3. Quia rogasti tibi tu discernere audire
 iudicium (rogaverat enim Salomo וְיִשְׁרָאֵל נָבִין dis-
 cernere inter bonum & malum,) ideo dedi tibi cor sapiens &
 discernens, ut sicuti tu nemo fuerit ante te, post te non surgat
 aliquis sicuti tu, quo nomine merito illius libros diligen-
 ter legimus, cum hic audiamus, neminè fore sapientiore[m] hoc
 virò. Ex hoc insigni dono describitur David adhuc juvenis
 existens quod sit וְיִשְׁרָאֵל נָבִין discretionem habens in rebus imo
 etiam

36 De Principio Divinae Ethices Deductivo

etiam verbis; utrinque enim *Dabbar* significat. In Tali orna-
mento describuntur etiam prudentes auferendi in *Esaia.*
וְנָחַם לְבָבוֹ & discretione habens in discursu, qui rationabiliter
aliquid ex alio colligere possunt, ne ut brutum pecus aliquid
statuat, quod postmodum erat corrigendum.

65. In summa, ad quidvis se extendit *discretio*, & maxi-
mum Spiritus Christi est beneficiū, super hoc enim *Esa. II.* requi-
escit *Spiritus Jhovah*, Spiritus sapientiae & DISCRETIONIS
Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus cognitionis ET SEQUE-
LÆ DEL. Idem Spiritus ducat in hac nostra Academia &
docentes & discentes, ut ex ea prodeant, qui collapsam Ger-
maniam *cognitione, discretione, consilio*, imo pa-
triam suam *fortitudine* juvare possunt, &c.

Hoc voveo.

IN Domino verè sapiens, *discretus* ab omni
stultitiā vivet, bene quin *discernere* discet
plenius ac melius, quam PLATO CATO VECEBESVE
quidnā sit pulcrū, quid turpe, quid utile, quid non,
In Domino ut sapias BOHLIO ductore MAGISTRO
discere si frater potes, & *discernere* cuncta;
non certe invideo, voveo mage, sanctus utrumq;
Spiritus intus agat. *superet sapientia tantum* Eccles. 2.
stultitiam quantum superantur luce tenebra v. 13.
& videas. Verū (sonet Heus TIBI in aure) labORA.

F.

M. ELIAS TADDEL Pastor
Petrinus Rostochiensium.

☞(o)☞ ☞(o)☞

